

Έλγκα Καββαδία-Χατζοπούλου

Για να αναφερθώ στο θέμα: Παιδική Βιβλιοθήκη θα πρέπει να χωρίσω την ομιλία μου σε 3 μέρη:

1. Θα σας μιλήσω πρώτα για το ζωντανό στοιχείο που την καθορίζει: τους αναγνώστες δηλαδή τα παιδιά.
2. Για την ατμόσφαιρα που χαρακτηρίζει τη σωστή Παιδική Βιβλιοθήκη.
3. Για το υλικό-έντυπα-βιβλία-οπτικοακουστικά μέσα και για τα προγράμματα: ψυχαγωγικά και μορφωτικά.

Τα παιδιά που πρωτοπαίρνουν στην Παιδική Βιβλιοθήκη, δεν έχουν στο μεγαλύτερο ποσοστό καμιά εξοικείωση με το βιβλίο. Σε σπάνιες περιπτώσεις έτυχε ν' αποκτήσουν κάποιο βιβλίο όχι σχολικό που τους χάρισαν οι μεγάλοι ή τα εικονογραφημένα που αγοράσανε στο περίπτερο.

Δέχονται όμως από παντού ένα πλήθος πληροφορίες, που συχνά δεν μπορούν να κατανοήσουν. Έτσι μοιάζουν σαστισμένα και κορεσμένα.

Η πληροφόρηση που δεν αφήνει χρόνο για την αφομοίωση αλλά έρχεται η μιά πίσω απ' την άλλη σαν βομβαρδισμός, φυσικό είναι να δημιουργεί σύγχυση και κορεσμό.

Και ίσως αυτή είναι η αιτία που τα παιδιά μοιάζουν συχνά απαθή, χωρίς ενδιαφέρον για συγκεκριμένα θέματα και με μειωμένη περιέργεια. Και είναι μόνο τα παιδιά; μήπως ο ενήλικος δεν συνήθισε να αρκείται σε μιά επιφανειακή γνώση και να ικανοποιεί την περιέργειά του μόνο με την εφημερίδα και την τηλεόραση;

Κάτι που κρατάει ακόμα τα παιδιά κλειστά και δύσπιστα είναι που οι μεγάλοι, ο δάσκαλος ή ο Βιβλιοθηκάριος τους παρουσιάζονται σαν ειδήμονες που αυτοί μόνο γνωρίζουν τι είναι σωστό και τι λάθος και προσπαθούν να το επιβάλουν.

Η δική τους γνώμη σχεδόν ποτέ δεν ακούγεται - δεν υπάρχει διάλογος.

Ούτε στην οικογένεια το παιδί βρίσκει κατανόηση και βοήθεια.

Οι γονείς και γενικά τα ενήλικα μέλη της οικογένειας κατέχονται από άγχος για ν' ανταπεξέλθουν στις ανάγκες της καθημερινότητας και για να ικανοποιήσουν το πάθος της κατανάλωσης. Όλοι είναι κουρασμένοι, όλοι βιάζονται.

Η ζωή στη πόλη είναι αδυσώπητη, και στο χωριό στερημένη. Όλοι περιμένουν κάτι, κάτι που συχνά δεν έρχεται.

Μέσα σ' αυτή την ατμόσφαιρα μεγαλώνουν τα παιδιά - καθλώνονται κι' αυτά μαζί με τους γονείς μπροστά στη τηλεόραση και αυτή είναι η μόνη σχεδόν επικοινωνία μεταξύ τους.

Το σχολείο πάλι, στην πόλη είναι απρόσωπο. Πολλές φορές ο δάσκαλος δεν ξέρει ούτε τα ονόματα των μαθητών του.

Η γειτονιά δεν υπάρχει - δεν υπάρχει το παιχνίδι στο δρόμο, οι παρέες, η ομάδα. Περνούνε τις περισσότερες ώρες τους στα κλουβιά των πολυκατοικιών ενώ στα χωριά, ζούνε σαν απολησμονημένα μέσα σε μιά άλλου είδους ερήμωση, με κλειστους από παντού ορίζοντες, και ελάχιστα ελπίδες να βρουνε κάποια διέξοδο.

Έτσι η Παιδική Βιβλιοθήκη της γειτονιάς, αυτή τη στιγμή έρχεται να παίξει ένα καθοριστικό ρόλο πάνω στην ψυχική υγεία και στη διαπαιδαγώγηση του παιδιού.

Έχει σα στόχους;

- α. Ομαδική ζωή
- β. Φροντισμένο περιβάλλον
- γ. Ηρεμία
- δ. Διάλογο
- ε. Διήγηση
- στ. Ανάγνωση.

Στη Παιδική Βιβλιοθήκη υπάρχει ατμόσφαιρα. Ο χώρος είναι ανεξάρτητος, ήρεμος. Το παιδί τον αισθάνεται δικό του.

Είναι μόνο του, αυτενεργεί, δεν τον υπερπροστατεύουν ούτε τον καταπιέζουν, με λίγα λόγια είναι ήσυχο και ελεύθερο να κάνει τις επιλογές του.

Δεν ξέρετε πόσες φορές και με πόση ανακούφιση μας λένε τα παιδιά για τη μάνα τους: ουφ επιτέλους βαρέθηκα, Όλο το απόγευμα: φάε, διάβασε, βάλε τη ζακέττα σου. Μη ετούτο, μη το άλλο.

Η Βιβλιοθήκη λοιπόν για τα παιδιά είναι ένας χώρος ανεξαρτησίας και αυτενέργειας.

Αυτό το "δεν επιτρέπεται η είσοδος στους μεγάλους" τους δίνει μεγάλη χαρά.

Ίσως να είναι και μιá εκδίκηση για κείνα τα "εσύ είσαι μικρός δεν μπορείς να πας εκεί", "σώπα εσύ, είσαι μικρός, εσύ μόνο ν' ακούς". Αυτό το στοιχείο της ανεξαρτησίας που νοιώθουν μέσα στη Βιβλιοθήκη νομίζω ότι παίζει ένα σημαντικό ρόλο στην επιτυχία της λειτουργίας της.

Ο χώρος είναι ήρεμος με πολύ καλό φωτισμό, χαμηλά ράφια, χαμηλά τραπέζια. Posters στους τοίχους, μουσική, επιτραπέζια παιχνίδια, ζωάκια, μαξιλάρια για να ξαπλώνουν, το μικρότερα παιδιά, κουκλοθέατρο, slides.

Το υλικό.

Το υλικό πρέπει να είναι ποικίλλο ώστε να καλύψει όλο το φάσμα της περιέργειας του παιδιού σ' όλα τα θέματα και σε βάθος.

Στις 18 Παιδικές Βιβλιοθήκες που έχουμε μέχρι στιγμής φτιάξει, και που τον άλλο μήνα θα γίνουν 23 θα συναντήσετε πολλές φορές βιβλία που δεν είναι για παιδιά.

Συχνά έχουμε την εντύπωση ότι βιβλία κατάλληλα για παιδιά είναι κάτι κατασκευάσματα ανιαρά, πληχτικά, ανόητα που ακόμη και τις λέξεις αλλάζουν δηλ. το νερό γίνεται νεράκι, το παιδί παιδάκι κ.λ.π. ή μιμούνται τη γλώσσα των μωρών με κάτι γλυκανάλατες εκφράσεις και είναι γεμάτα υποκοριστικά και κακόγούστα ευρήματα.

Η μεγαλύτερη μομφή που μπορούμε ν' αποδώσουμε σ' αυτά τα βιβλία, είναι πως εξαπατούν το παιδί παραχαράζοντας αυτά που μπορεί να του προσφέρει η αληθινή λογοτεχνία.

Μιά φορά διαβάζοντας ένα τέτοιο βιβλίο στα παιδιά της Ελευσίνας, ένας μικρός με σταμάτησε για να μου πει με κείνο το κοφτό, αποφασιστικό ύφος που έχουνε κάποτε τα παιδιά: "Γιατί λες βλακείες;". Και σας βεβαιώνω, πως αισθάνθηκα τόσο άσχημα όσο λίγες φορές στη ζωή μου.

Κι' έπειτα τι θα πει βιβλίο για παιδιά; Κάθε βιβλίο είναι καλό για το παιδί, αν ανταποκρίνεται στην ηλικία του, αν είναι κατανοητό, αν είναι απλά γραμμένο, αν έχει να πει κάτι σημαντικό, έξυπνο, ενδιαφέρον.

Θα πρέπει να καταλάβουμε εμείς που δουλεύουμε στις Παιδικές Βιβλιοθήκες ότι το έμφυχο υλικό μας είναι δύσκολο, βαθύ, προβληματισμένο, εκλεκτικό.

Θα πρέπει ακόμη να καταλάβουμε ότι όλα τα παιδιά του κόσμου αγαπούν τα ίδια είδη βιβλίων, συγκινούνται με τον ίδιο τρόπο. Δεν πιστεύω ότι η λογοτεχνία έχει σύνορα - έχει μόνο ποιότητα.

Αγαπούν το Μπαρμπαμπαμά, τον Asterix τον Dickens, την Enid Blyton, το κόκκινο μπαλόνι, τα βιβλία του Ungerer, του Sendak του Mitsumasa Anno, τα παραμύθια.

Δεν έχει σημασία αν ένα βιβλίο είναι Ελληνικό ή μεταφρασμένο φτάνει να είναι ένα ωραίο βιβλίο.

Και τώρα θάθελα να θίξω αυτό που θεωρώ το πιο δύσκολο, το πιο σημαντικό μέρος της δουλειάς του Βιβλιοθηκάρου της Παιδικής Βιβλιοθήκης την Animation.

Αυπάμαι που χρησιμοποιώ μιιά ξένη λέξη αλλά όσο κι αν προσπαθήσα δεν μπόρεσα να βρω μιιά Ελληνική που να έχει αυτό το νόημα. Ίσως θα τη λέγαμε ζωντάνεμα ή εμφύχωση. Είναι ο τρόπος ή οι τρόποι, δηλαδή τα μέσα που θα επιστρατεύσει ο Βιβλιοθηκάριος για να ξυπνήσει το ενδιαφέρον του παιδιού για το βιβλίο και μέσο του βιβλίου για το σύντροφό του, για τη ζωή, για τη τέχνη, για τις κοινωνικές συνθήκες, για την ιστορία.

Ένα βιβλίο που το έχουν διαβάσει τα περισσότερα παιδιά, αρχίζουμε να το αναλύουμε όλοι μαζί, μεθοδικά. 1. ή κουβεντιάζονται 2. ή δίνοντας ένα ερωτηματολόγιο να το συμπληρώσουν. Τα παιδιά κουβεντιάζουν, αλλά η Βιβλιοθηκάριος κατευθύνει την κουβέντα, κεντρίζει την κριτική τους διάθεση, προσπαθεί να έχουν όλοι τις ίδιες ευκαιρίες να μιλήσουν, προσπαθεί ακόμη να κρατιέται ένας πολιτισμένος τόνος στην κουβέντα - να σέβεται ο ένας τον άλλο να στηρίζει ο καθένας τη γνώμη του ψύχραιμα χωρίς οξύτητα και αντιδικία.

Έτσι το παιδί καλλιεργεί το κριτικό του πνεύμα, ασκεί τα εκφραστικά του μέσα, συνηθίζει στο διάλογο και στην ομαδική εργασία, μαθαίνει να διηγείται και αποκτά φαντασία.

Ξεκινώντας από ένα βιβλίο ή ένα θέμα προσπαθούμε να προσεγγίσουμε από όλες τις πλευρές - κοινωνιολογικά, χρονικά, τοπικά, από την πλευρά της τέχνης.

Καταφεύγουμε στη βοήθεια οπτικοακουστικών μέσων, που συμπληρώνουν πολύ αποτελεσματικά τη δουλειά μας.

Αν το βιβλίο που γι' αυτό κουβεντιάζουμε είναι του Dickens τους δείχνουμε slides από σχέδια του Doré που δείχνουν το Λονδίνο εκείνης της εποχής εξηγούμε την Βιομηχανική επανάσταση.

Είναι ατέλειωτα αυτά που μπορεί να γίνουν μέσα σε μιιά παιδική Βιβλιοθήκη τόσο με τα μεγαλύτερα παιδιά όσο και με τα μικρότερα.

Πολλές φορές δείχνοντας σε πιο μικρά παιδιά βιβλία ζωγραφικής αρχίζουμε να τους μιλάμε για ιστορία, ταξίδια, έθιμα του άλλου τόπου ή άλλες εποχές.

Με διάφορα παιχνίδια τα προετοιμάζουμε να μούνε στο χώρο της ποίησης - ένα απ' τα παιχνίδια είναι: τους δίνουμε διάφορες λέξεις διαλέγουν μια που τους αρέσει και φτιάχνουν μ' αυτή ένα στίχο.

Πολύ βοηθούν και οι επισκέψεις συγγραφέων ή καλλιτεχνών που καλούμε κατά καιρούς για να μιλήσουν στα παιδιά για ένα θέμα, όπως για Μουσική, Ζωγραφική, για ένα βιβλίο, για το θέατρο, για ένα κοινωνικό θέμα όπως οι ηλικιωμένοι, τα ανάπηρα παιδιά, ο πόλεμος.

Τελειώνοντας θέλω να κάμω μιά ευχή και να εκφράσω μιά ελπίδα: Σε λίγα χρόνια κάθε γειτονιά και κάθε χωριό νάχει τη δική της Παιδική Βιβλιοθήκη που θα βοηθήσει όλα τα παιδιά να μεγαλώσουν πιο σωστά και να βγαίνουν από κει έτοιμοι για να συνεχίσουν τη ζωή τους σαν συνειδητά άτομα κοινωνικά και ολοκληρωμένα μ' ένα σημαντικό εφόδιο, την αγάπη για το βιβλίο και τη σωστή χρήση της γλώσσας τους.-